

Антоніна Шевчук

к. пед. н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

shevchuk.tonya@gmail.com

**ЧИННИКИ УДОСКОНАЛЕННЯ
КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У сучасному науковому світі крос-культурні дослідження трактуються як тип наукового пошуку, згідно з яким поведінку людини та соціальних груп вивчають у контексті їхніх культурних особливостей. Дослідники тлумачать крос-культурну комунікацію, насамперед, як мовно-комунікативну, а також ширше – як обмін ціннісними надбаннями культури. Тож вочевидь для системи освіти, в середовищі сучасного університету актуалізується проблема розвитку крос-культурної комунікації – внутрішньо культурної й міжкультурної та питання пошуку впливу на цей процес дієвих чинників із царини мистецької культури титульної нації країни, корінних народів і національних меншин.

Ключового значення у цьому процесі набувають навчання мов та мова навчання. Тут теоретики мультикультурної освіти практично одностайно віддають перевагу білінгвальній освіті, наслідком якої є успішне опанування як рідною, так і домінантною мовами [1, с. 9]. На думку зарубіжних дослідників, опанування ефективною двомовністю – це той елемент постколоніальної освіти, який уможливорює для молодшої людини збереження міцного зв'язку зі своїм етнічним корінням, і водночас – оволодіння домінантною мовою, аби не опинитися на периферії суспільного життя [1, с. 9]. Ще на початку третього тисячоліття у щойно згаданому аналітичному огляді пропонувалося «в порядку експерименту в одному чи кількох регіонах із етнічно мішаним населенням – напр., окремих районах Закарпаття, Одещини (Південна Бессарабія), в окремих населених пунктах Криму, – запровадити на базі окремих шкіл з українською мовою навчання та шкіл з навчанням мовою національної меншини двомовного навчання з викладанням ключових гуманітарних предметів з позицій полікультурності» [1, с. 55].

З погляду філософії освіти, крос-культурна комунікація є індикатором розвитку культури у суспільстві загалом [2; 3]. З одного боку, вона розкриває здатність до сприйняття інших культурних елементів і породжує на цій основі нові елементи для свого культурного соціуму. З другого – крос-культурна комунікація виявляє здатність залучати до провідної національної культури усіх інших, включених до неї, та завдяки цьому транслювати свої цінності, наприклад мистецькі, в інші культурні середовища [3].

З нашого погляду крос-культурна комунікація у площині університетської освіти має ставити завдання розширення мовних компетенцій та компетенцій з дисципліни, взаємного пізнання студентами культурних відмінностей на основі діяльнісного підходу, отже – практичного вивчення своєї культури та культури ширшого соціального середовища. У результаті студент збагачується професійно

спрямованими компетенціями і стає носієм цінностей кількох культур, завдяки чому зберігається індивідуальне в кожній культурі, що визнається світом як фактор самозбереження людства в цілому. Тож, слідуючи за М. Бахтіним, основою крос-культурної комунікації обирається діалог культур як проникнення системою цінностей провідної в даному суспільстві та іншої культури, як виокремлення загальнолюдських цінностей у змісті кожної культури. Це стає умовою взаємного розуміння студентами різних культур, підтримкою для формування самоповаги у іншомовних студентів.

Метою статті визначено презентувати дисципліни за вибором на основі традиційного українського мистецтва та мистецтва національних меншин і корінних народів Подунав'я. Це такі курси: «Українські музично-хореографічні традиції в освіті», «Гуцульський орнамент косівської кераміки в освіті українських дітей», «Петриківський розпис в творчому розвитку дошкільників і молодших школярів», «Різдвяна польська шопка і український вертеп дітей та дорослих», а також «Образотворчі студії сучасних болгарських художників і українських болгар», «Шумовий оркестр болгарських народних інструментів в середовищі освітнього закладу», «Українські та болгарські колискові пісні», «Угорський хореографічний фольклор», «Молдовська народна музика і танці», «Румунський музичний фольклор в освіті молодших школярів» тощо. Кожен курс може стати модулем за вибором студента. Усі ці курси презентуватиме практично-орієнтовані модулі міжпредметної дисципліни «Мистецька культура українського Подунав'я».

Вважаємо, що вони можуть стати потужними чинниками удосконалення крос-культурної комунікації майбутніх педагогів гуманітарних спеціальностей – «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Мистецтво», «Інклюзивна освіта», скласти сприятливі умови для забезпечення професійної спрямованості освіти майбутніх педагогів в контексті як міжпредметної дисципліни, так і окремих дисциплін («Мистецтво», «Методика музичного виховання», «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Хореографія» тощо).

Суттєвим і навіть вирішальним фактором для розробки програм і змісту дисциплін має стати наявність належного навчально-методичного забезпечення. По-перше, для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку – добірка музичних творів в аудіо записах, збірки надрукованих текстів колискових, інших пісень і нот з ілюстраціями, альбоми для розвитку творчості дитини, альбоми репродукцій картин художників в аудіо форматі та у друкованому вигляді. По-друге, для підготовки педагогів – навчально-методичні посібники [4], репертуарні збірки хороводів і танців з текстами хороводних пісень і нотами, методичні рекомендації, монографії [5] тощо. Пісенні тексти, хороводні тексти стануть сприятливим тлом для розвитку крос-культурної мовної комунікації, а музика, поетичні тексти, хореографія, театр, образотворчі полотна в комплексі – для набуття практичних компетенцій, для занурення у світ особливостей культури українців, гуцулів, поляків, болгар, румун, угорців, молдован тощо.

Будь-який з означених вище курсів, безперечно, стане сприятливою умовою для розвитку крос-культурної комунікації та забезпечення професійної спрямованості студентів, тому що має для цього належні підстави. Наприклад, українські мистецькі, зокрема хореографічні традиції містять значний

комунікативний потенціал, що доведений у наукових дослідженнях [5]. Це виокремлює українські танцювальні традиції з-поміж інших та асоціює їх з європейською народною культурою. В українських хороводах і танцях відбувається обмін почуттями, задовольняються потреби в дружбі, симпатії, співчутті, прихильності, веселощах. Яскраво виражені вербальні та невербальні комунікативні компоненти, особливо в хороводах зі співом, й нині складають одну з головних загальнолюдських цінностей і стають предметом засвоєння молоді. І головню, курс має належне навчально-методичне забезпечення: матеріали монографій, змістову лінію «Українські музично-хореографічні традиції» в парціальній програмі «Дитяча хореографія» (затверджена МОН України), публікації з проблеми комунікативних цінностей української хореографії та традицій як духовного опертя життя і розвитку дитини.

На забезпечення позицій Базового компонента дошкільної освіти з'явилися публікації щодо залучення дітей до мистецтва гуцульського орнаменту на косівській кераміці. Альбоми призначені для реалізації дитячої образотворчої активності, а методичний посібник – своєрідний путівник зі створення дорослими сприятливих умов для організації образотворчих практик із залучення дітей до мистецтва розпису гуцульського орнаменту на косівській кераміці [4]. Під час розробки курсу слід керуватися тим, що Косівська кераміка створена поколіннями гуцулів і витримала випробування часом. Косівську мальовану кераміку включено до переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України (2012 р.), що підкреслює її високу мистецьку цінність для української та світової спільноти. Саме таке методичне підґрунтя забезпечує розробку дисципліни за вибором «Гуцульський орнамент косівської кераміки в освіті українських дітей».

Загалом малювання здавна визнано технологією позитивного впливу на дітей і дорослих (релаксаційний, корекційний, розвивальний, освітній, гедоністичний, рефлексивний). Якщо під час вивчення дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання» студенти деталізують для себе окрему методику з вище названого традиційного ремесла Карпатського регіону чи Подунав'я – «Образотворчі студії сучасних болгарських художників і українських болгар», то, безперечно, відбудеться комунікація з приводу унікальної культурної спадщини. Майбутні педагоги гуманітарних спеціальностей збагатяться в особистісному аспекті й набудуть професійних компетенцій для роботи з дітьми. Можемо припустити, що між викладачем і студентами, між студентами відбудеться внутрішня крос-культурна комунікація навколо цінностей локального українського або болгарського мистецтва чи мистецтва українських болгар, з'являться результати індивідуальної та колективної творчості й культурної комунікації (виставки творчих робіт, відкритий захист кваліфікаційних робіт з цієї проблематики тощо). Головною умовою в розробці курсу «Образотворчі студії сучасних болгарських художників і українських болгар» може стати зміст монографії «Культурний простір бессарабських болгар» [6].

Висновки. Багатокультурне середовище Подунав'я, навчальний простір сучасного університету, майбутні педагоги гуманітарних спеціальностей потребують міжпредметної дисципліни «Мистецька культура українського Подунав'я», що може сформуватися з декількох практично-орієнтованих курсів-

модулів із царини українського мистецтва та мистецтва корінних народів і національних меншин. У змісті курсів-модулів для вибору студентів треба виявляти внутрішньо культурний та міжкультурний потенціал для удосконалення крос-культурної комунікації студентів, що сприятиме розвитку і поглибленню вже набутих і нових професійних компетенцій майбутніх педагогів. Курси бажано розробляти на основі сучасних наукових досліджень у царині педагогіки, образотворчого, музичного, театрального, літературного, хореографічного мистецтв, аудіо, відео та друкованих навчально-методичних джерел, здобутків митців, тобто пропонувати студентам належне й реальне навчально-методичне забезпечення курсу, яким вони й надалі зможуть надійно скористатися в професійній діяльності.

1. Багатокультурність і освіта. Перспективи запровадження засад полікультурності в системі середньої освіти України. *Аналітичний огляд та рекомендації*. За ред. О. Гриценка. Київ: УЦКД, 2001. 55 с.

2. М'язова І.Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». Київ, 2008. 18 с.

3. Шабаєва Л. М. Крос-культурна комунікація в контексті філософії освіти. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури. Вісник Дніпропетровського ун-ту*. № 2 (11). 2016. С. 198-207. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/744/876>

4. Гуцульський орнамент на кераміці: Метод. посібник для працівників закладів дошк. Освіти. За заг. ред. А. С. Шевчук; упоряд.: Бабій Н. М., Поліщук Л.І., Стрільчик Г. Д. Тернопіль: Мандрівець, 2019. 144 с.

5. Шевчук А. С. Використання українських музично-хореографічних традицій як засобу гармонійного впливу на розвиток дитини (2011). *Теорія і практика дошкільної освіти в Україні: кол. моногр.* [авт. кол.: З.Н. Борисова та ін.; за заг. ред. Г.В. Беленької, М.А. Машовець]. Київ: КУ ім. Б. Грінченка. 232 с., С. 131-150.

6. Культурний простір бессарабських болгар [монографія]. Відп. ред. Шевчук Т. С., Ізмаїл – Болград : Ірбіс, 2018. 204 с. Текст, укр., бол., англ.

Ольга Шикиринська

к.філол.н., викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

olyasikshik@ukr.net

ПОЕТИ ПІВДЕННОЇ ОДЕЩИНИ В АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Регіональна поезія півдня Одещини (регіон Буджак, або Південна Бессарабія) отримала особливого розквіту по початку ХХІ ст. Як і сам регіон, вона різнобарвна, адже представлена авторами українського, російського,